

ODKRIJMO SVET OPRAŠEVANJA

DIVJI PETELIN

ZA MLADE

SKUPNOST ŠOL

MLADI NADZORNIK

NA ČUDOVITIH POTEH
JULIJSKIH ALP

TRIGLAVSKI LEDENIK

TRIGLAVSKI
NARODNI PARK
PRAZNUJE

SKUPAJ Z MLADIMI

Stara Fužina,
16. julij 2022
od 19. ure dalje
VABLJENI!

SKUPNOST ŠOL

Biosfernega območja Julijske Alpe

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

Svet stoji na mladih. Triglavski narodni park je srce Biosfernega območja Julijske Alpe. Biosferno območje Julijske Alpe je priznано s strani UNESCO, kar pomeni, da gre za območje svetovnega pomena. Gre za območje, ki je posebnega pomena z vidika narave, saj ga spremljata bogat rastlinski in živalski svet, naravne lepote ter značilna podoba hiš in naselij. Na to moramo biti ponosni, saj nima vsakdo možnosti živeti na takem območju. Za ohranjanje vseh živalskih in rastlinskih vrst pa moramo imeti posebna pravila vedenja, in le ob spoštovanju vseh teh, bo območje

ohranilo vso svojo lepoto. Mi in vaši starši smo uspeli ohraniti to območje na način, da nam ga sedaj drugi zavidajo. Vaša naloga pa je, da pomen območja ozavestite in nam pomagate pri naših naporih za njegovo ohranitev, saj bomo lahko le na ta način Biosferno območje Julijske Alpe vsi mi in prihodnje generacije doživljali v vseh njegovih lepotah.

dr. Tit Potočnik,
direktor Javnega zavoda Triglavski narodni park

kdaj: 18. in 19. maj 2022
kje: Trenta - Soška pot
kdo: več kot 900 učencev
5. razreda Skupnosti šol
kaj: BELARJEVI DNEVI

ZNAK KAKOVOSTI

Jeseni 2021 so Znak kakovosti prejele OŠ Gorje, OŠ Koroška Bela, OŠ Dušana Muniha Most na Soči, OŠ prof. dr. Josipa Plemlja Bled, OŠ Poldeta Stražarja Jesenice, OŠ Antona Janše Radovljica, OŠ Žirovnica in OŠ Simona Kosa Podbrdo.

Šolam prejemnicam se zahvaljujemo za predanost in aktivno sodelovanje!

Ostale šole pa obveščamo, da bo nov **razpis v šolskem letu 2022/2023.**

kdaj: 16. oktober 2021
kje: Krajinski park Pivška presihajoča jezera
kdo: strokovni kader osnovnih šol
kaj: STROKOVNA EKSKURZIJA IN OGLED CENTRA VELIKIH ZVERI DINA

kdaj: 13. in 14. oktober 2021
kje: Biosferno območje Kras in porečje Reke
kdo: dva avtobusa vesele družine učencev šol prejemnic Znaka kakovosti iz OŠ Gorje in OŠ Most na Soči
kaj: OBISK K PRIJATELJEM V ŠKOCJANSKE JAME

KVIZ NARAVNIH PARKOV SLOVENIJE

Vabimo vas, da se nam pridružite v še večjem številu! Prijavite se svojim učiteljem oz. učiteljicam.

Šolsko leto 2021/22 je namenjeno **pisanemu svetu rastlin**. Raziskovali so ga otroci iz osnovnih šol iz Bohinja, Mojstrane, Kranjske Gore in Tolmina.

V šolskem letu 2021/22 smo obiskali prav vseh 38 članic Skupnosti šol. Naših brezplačnih delavnic se je udeležilo več kot 2.500 učencev.

kdaj: 22. april 2022
kje: Slovenski planinski Muzej v Mojstrani
kdo: ravnatelji in vodje osnovnih šol članic Skupnosti
kaj: SREČANJE RAVNATELJEV

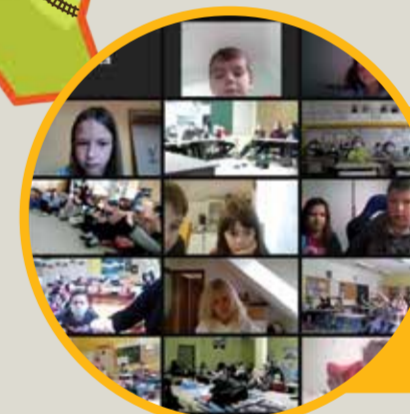
kdaj: poleti 2022
kje: Biosferno območje Julijske Alpe
kdo: otroci iz Skupnosti šol in njihove družine
kaj: NA ČUDOVITIH POTEH JULIJSKIH ALP več na strani 6. in 7.

kdaj: 24. september 2021
kje: od šole do Završnice in nazaj
kdo: OŠ Žirovnica – 7. razredi
kaj: NOČ RAZISKOVALCEV – NARAVOSLOVNI DAN

kdaj: vsak drugi mesec
kje: Biosferno območje Julijske Alpe
kdo: več kot 30 učencev iz 11 OŠ članic Skupnosti šol
kaj: MLADI NADZORNIK več na strani 4. in 5.

kdaj: 24. december 2021
kje: preko aplikacije Zoom
kdo: več kot 650 otrok Skupnosti šol in Nik Škrlec
kaj: VELIKI NOVOLETNI DOGODEK

Mesec maj smo posvetili opravevalcem in tako je v Infocentru Triglavsko roža na Bledu potekalo vrsto dogodkov na to temo. Med 4. majem in 5. junijem 2022 je bila na ogled Razstava panjskih končnih učencev osnovne šole Antona Janše iz Radovljice. Na 16 likovnih delavnicah so sodelovali otroci gorenjskih osnovnih šol, osnovnih šol s prilagojenim programom ter centra za otroke s posebnimi potrebami. Nastala je bogata zbirka, ki obsega več kot 200 del, s katerimi so otroci dokazali, da deščice niso le poslikan kos lesa, temveč izdelek, ki izraža otroško ustvarjalnost in domišljijo.

Hvala OŠ Antona Janše iz Radovljice za gostovanje in OŠ Bled, OŠ Gorje ter Vrtcu Bled za soustvarjanje programa ob odprtju razstave!

2021/2022

BREZPLAČNO

ZA VSE ČLANICE SKUPNOSTI ŠOL

POVEZANOST - Zgodba o divjem petelinu

Ali veste, katera žival se oglašča »štiridelno«? Prvi del imenujemo »klepanje«, ta preide v »drobljenje«, čemur sledi »glavni udarec« - kot bi odprli buteljko šampanjca, konča pa se s četrtem delom - »brušenjem«. Kdo bi bil to?

Od oktobra do marca smo sodelavci narodnega parka obiskali vse šole, članice Skupnosti šol Biosfernega območja Julijske Alpe, z delavnico »Povezanost«, na kateri ste otroci spoznali življenje divjega petelina ter kako pomembno je, da se v naravi obnašamo kot spoštljivi obiskovalci, ki poznajo bonton.

In tako kot je vse v naravi med seboj povezano, si želimo, da se vsako leto bolj povežemo tudi šole, učitelji ter učenci Skupnosti šol.

Vsi, ki pa si želite izvedeti več o naši največji divji kuri, vabljeni, da pobrsKate po 8. strani časopisa.

Mladi NADZORNIK

Brezplačen program za osnovnošolce, pri katerem Mladi nadzorniki skupaj s sodelavci Javnega zavoda Triglavski narodni park odkrivajo naravne vrednote in kulturno dediščino našega edinega narodnega parka ter njegove okolice.

Nove člane sprejemamo v mesecu decembru na mednarodni dan gora (11.12.)

Mladi nadzorniki so učenci iz: OŠ Bled, PŠ Bohinjska Bela, PŠ Begunje, OŠ Bohinjska Bistrica, PŠ Srednja vas, OŠ Mojstrana, OŠ Kranjska Gora, OŠ Gorje, PŠ Soča, OŠ Anton Janša Radovljica in OŠ Žirovnica.

EUROPARC

Triglavski narodni park je že od leta 2002 vključen v program Mladi nadzornik (Junior Ranger). Gre za projekt pod okriljem Federacije Europarc in je namenjen mladim, ki živijo v narodnem parku oziroma v njegovi neposredni okolici (Biosferno območje Julijske Alpe). S projektom Mladi nadzornik želimo otroke seznaniti s cilji in nameni zavarovanih območij ter jim predstaviti naravne vrednote in kulturno dediščino.

ZIMSKA PRAVLJICA V TAMARJU

Na mednarodni dan gora, 11. decembra 2021, se je 30 mladih, razposajenih nadebudnežev, v spremstvu naravovarstvenega nadzornika Triglavskega narodnega parka odpravilo na prvi skupni pohod v dolino Tamarj.

»Sprehodili smo se po zimski pravljici, se učili o varstvu narave, predvsem pa smo stkali nova prijateljstva in se zabavali v snegu. V Tamarju smo se pogreli s toplim čajem, se posladkali z jabolčnim zavitkom in se s sanmi spustili nazaj v Planico. Jernej in Mojca sta nam predstavila program Mladi nadzornik ter nam povedala veliko zanimivosti o našem edinem narodnem parku.«

Urša
Hvala Nordijskemu centru Planica, da nam je omogočil brezplačno parkiranje.

KDO SE SPREHAJA V RADOVNI?

»Tokrat smo se zbrali v Infocentru Triglavska roža na Bledu, kjer sta nam Jernej in Mojca povedala, kako živali preživijo zimo. Ob 10. uri nas je pobral avtobus in odpeljal proti dolini Radovne, kjer nas je že čakal naravovarstveni nadzornik Florijan. Skupaj z njim smo se odpravili do krmišča in mu pomagali nakrmiti divjad. Skozi daljnogled smo opazovali gamsa in odkrivali, kdo vse se sprehaja pozimi po gozdu. Izdelali smo si tudi odlitke stopinj.«

Gaber
Hvala Lovski zvezi Slovenije za podarjene knjižice Stopinje in sledovi divjadi.

SODELOVANJE NA BELARJEVIH DNEVIH

Skupina 14 Mladih nadzornikov se je v sredo 18. maja 2022 pridružila Johnu Duweju, rangerju iz pobratenege ameriškega narodnega parka Kratersko jezero, in se skupaj z njim podala na animiran orientacijski pohod po Soški poti.

»Pri Kugijevem spomeniku so se nam pridružili tudi direktor narodnega parka dr. Tit Potočnik, člani Veleposlaništva ZDA v Sloveniji ter novinarji, katerim smo povedali, da so Belarjevi dnevi zakon!«
Samo, Miha in Lan

KAM ODTEČE SNEG?

Na tretjem srečanju bi se morali z vlakom odpeljati do Mosta na Soči, nato pa z avtobusom skočiti do vstopne točke v Tolminska korita, se pogovarjati o vodi in se sprehoditi skozi divja kotira Tolminke in Zadlaščice. Vendar nam jo je dvakrat zagodel dež in naše srečanje je splavalo po vodi.

KAJ NAS SE ČAKA

alparc

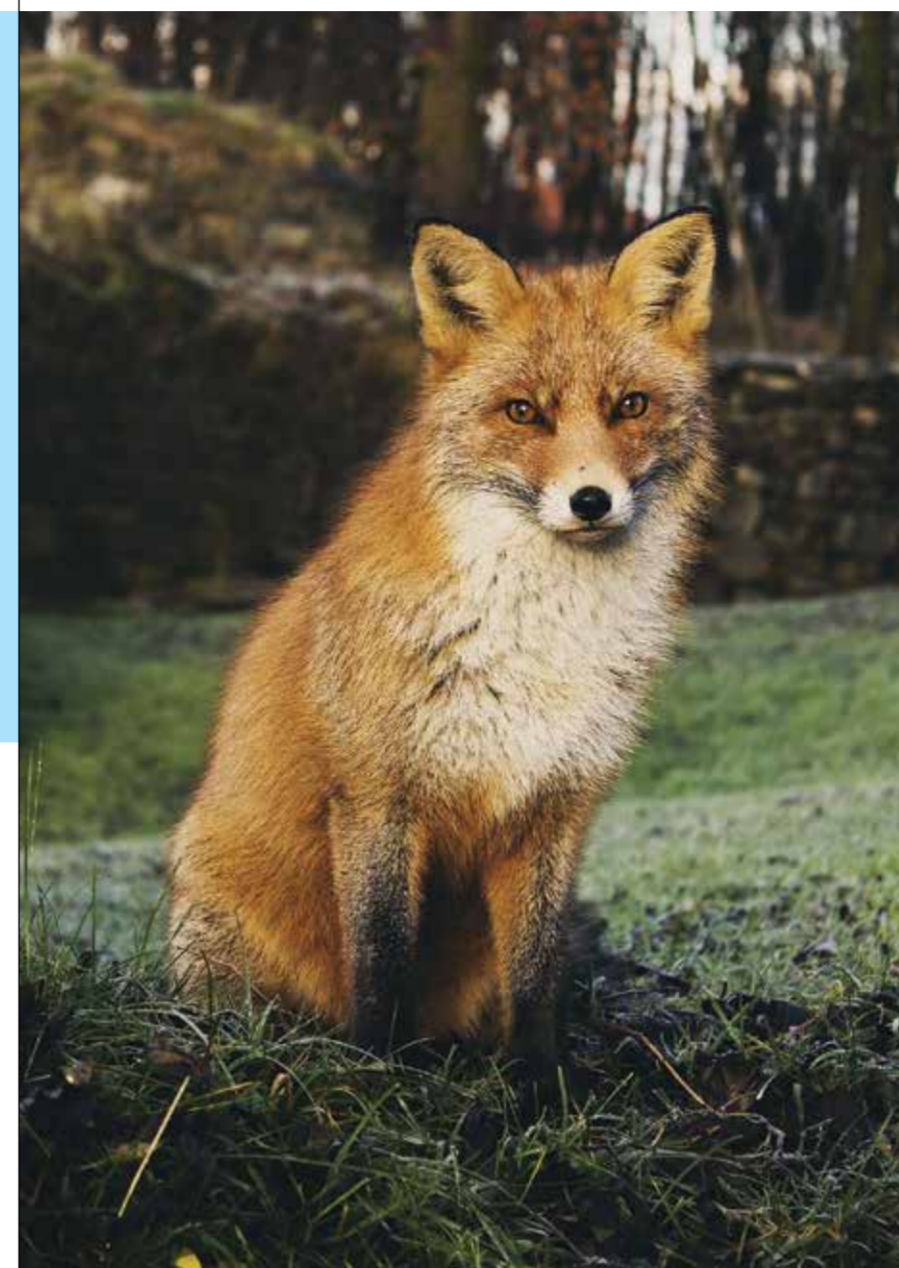
18. junij - Kako nastane učna pot?

10. do 14. julij - Srečanje nad gozdno mejo v okviru projekta VrH Julijcev (tabor na Pokljuki)

8. oktober - Nagradni izlet v neznanu

december - Sprejem med Mlade nadzornike in pridružitve novih članov

Iz življenja naravovarstvenega NADZORNIKA

Rado Legat, naravovarstveni nadzornik v Zgornjesavski dolini "ZVITA BREZ REPKA"

Letošnja zima ni bila tako ostra kot pretekle, zato sem se nekega dne odločil, da grem in se prebijem do kočje sredi doline Pišnice, ki jo sicer obiščem le redko. Dolina je že od leta 1951 zavarovana kot gozdni rezervat, kjer živali res najdejo svoj mir, saj sem le redko stopi človeška noga. Prebil sem se čez globok sneg in končno prišel do kočje. Komaj sem čakal, da odpnem smučiči, se usedem pred kočjo in se na toplem zimskem soncu malce okrepčam. Iz nahrbtnika sem vzel sendvič, si nalil čaj, a ker je bil prevroč, sem skodelico odložil v sneg, sendvič postavil na klop in naredil obhod okrog hišice, da bi preveril ali je vse kot mora biti. Ko sem pregazil okoli hiše nazaj sendviča ni bilo več. Kako to? sem se vprašal. Saj sem ga dal iz nahrbtnika, še celo grizljaj sem naredil? Čudno, pogledal sem okrog in se odločil, da preverim še v nahrbtniku, čeprav sem se zdel sam sebi malce trapast. Prvega sendviča ni bilo, sem pa v notranjosti nahrbtnika zatipal še en sendvič. Še kakšna sreča.

V daljavi je nekaj zaropotalo. Zdelo se mi je čudno, saj je dolina res mirna, vstal sem in pogledal navzgor po dolini. Iz strme pečine se je v daljavi utrgal plaz. Še dobro, da sem tu v zavetju. Usedel sem se na klop, popil čaj in se nastavl soncu, da ulovim še malo vitamina D. V želodcu mi je že pošteno zakrutilo, ampak kje je spet ta sendvič? Spet ga ni...

Sedaj pa dovolj, zadevi moram priti do dna ... saj nisem nor! Ves siten od lakote sem zagledal kisle kumarice. in poleg njih stopinje moje tatice. Odpravil sem se po sledi bučnih semen v snegu, ki so odpadle z zemlje, še enega kosa kislh kumaric, ter na koncu še servieta, v katerega je bil sendvič zavit. Pot je vodila do bližnjega grma. Tatica se je najedla, pustila le drobtinice, ter zbežala globoko v gozd, da bi prijateljem povedala, kako dobro kosilo je imela danes. Pogledal sem v nebo in ob čudovitem pogledu skušal umiriti mojo lakoto, ter se poklapan odpravil nazaj proti kočji. Na koncu sem bil vesel, da se je eden od naju dobro najedel.

Z nasmehom na obrazu sem se vrnil pred kočjo, saj sem se spomnil, da imam v nahrbtniku še domače piškote. Takrat pa ..., zdrnil sem se, pred hišo je sedela lisica. Tista navihanka, ki mi je ukradla sendvič. Upam, da ni čakala na nov kos hrane, ampak se mi je le prišla zahvalit. Posedela je in mi pustila, da sem jo fotografiral. Bila je zelo posebna, saj sem opazil, da zvitorepka nima repka. Zato sem jo poimenoval kar Repka.

Tekom zime sem se še nekajkrat vrnil h kočji in z Repko sva postala prava prijatelja. Večkrat sem ji primaknil kak kos klobase, tudi sira je bila vesela. Vsakič me je prišla pogledat, dokler sneg ni skopnel in si je hrano uspela iskati v gozdu, tako kot je to prav.

MLADI NADZORNIK

Na prejšnji strani si prebral, da Mladi nadzorniki letos raziskujejo kam odteče sneg in kako nastane učna pot, udeležili se bodo srečanja nad gozdno mejo in nagradnega izleta v neznanu. Tudi tebe vabimo, da se v družbi svoje družine ali prijateljev podaš raziskovat širše območje Julijskih Alp. Da pa bo vse skupaj bolj zabavno, bo od sredine junija dalje na informacijskih mestih Triglavskega narodnega parka mogoče dobiti knjižico Young Ranger (ranger je izraz za nadzornika v angleščini) o volku. Vabimo te, da s knjižico v roki raziščeš park, se med tem razgledaš naokoli in z njeno pomočjo izveš več o tej vrsti. Nadzornica, raziskovalec, pastirica in antropologinja te v knjižici odpeljejo skozi kratke razlage in naloge. Ko izpolnjeno knjižico prineseš pokazati v enega izmed infocentrov parka, dobiš za nagrado še značko in šal!

Knjižica je nastala znotraj projekta LIFE WOLFALPS EU, katerega namen je izboljšanje sobivanja volka in človeka. Če te zanima več, si lahko prebereš tukaj.

PROJEKT WOLFALPS EU

Na območju Slovenije imamo prisotne tri velike zveri. To so volk, ris in medved. Ris se je lansko leto vrnil na območje Triglavskega narodnega parka z doselitvijo iz Karpatov. Ta je bila izpeljana v okviru projekta LIFE Lynx. Medved je tu občasno prisoten že od nekdaj, volk pa se je iz južnega dela Slovenije vrnil po nekaj desetletjih odsotnosti s tega območja. Kako dobro torej poznaš te tri vrste živali?

Poveži čutila, na katera se določena vrsta velike zveri najbolj zanaša.

volk
medved
ris
volk in vid
voh
vid in sluh
voh in vid

Volk lovi tako, da svoj plen preganja. Pri tem se najbolj zanaša na voh in vid. Ris lovi iz zasede - svoj plen presenehi in skoči nanj. Pri tem najbolj sluzita vid in sluh. Medved svojo pretežno rastlinsko hrano predvsem izvoha.

ODG:

Na čudovitih poteh JULIJSKIH ALP

Letošnjo pohodniško sezono vabimo tebe in tvojo družino na čudovite, enkratne in izjemne pohodniške poti v narodnem parku in njegovi neposredni bližini! Prepričani smo, da bo našel/našla svojo najljubšo pot, ki ti bo zagotovo ostala v spominu.

Triglavski narodni park zaradi svoje enkratnosti in neponovljivosti zahteva spoštljivega gosta. Manj hrupa, manj pločevine, nižji ogljikni odtis – vse to pomeni več

čistega zraka in obilje miru. Peš, s kolesom, avtobusom ali vlakom – popestrite si vaš izlet po dolinah in čez prelaze Julijskih Alp. Priporočamo, da uporabite javni prevoz.

Namig: Odgovore na vprašanja odkriješ z obiskom poti ... preberi informacijske table, poglej okrog sebe ...

Podrobne informacije najdeš v zloženki Eno z naravo - Na čudovitih poteh Julijskih Alp

12. TA LIPA POT

Naj vas pravičnica Rezija očara s svojo naravo, zgodovino in posebno govorico Rezijanov. **Izhodišče:** bar «All'Arrivo» v vasi Solbica (Stolizza), Italija /Rezija **Težavnost:** lahka pot

Krožna pot z začetkom v vasi Solbica je poimenovana "Ta lipa pot" po: lipovem drevoredu izrednih lepota, ki jih pot ponuja dolžini poti (lipa v rezijskiščini pomeni dolga)

VARNO V GORE

OPREMA – uporabljajte le opremo, namenjeno za hojo v gore. Obujte primerne planinske čevlje, ki segajo čez gleženj.

VREME je lahko spremenljivo. S seboj vzemite rezervna topla oblačila, oblačite se v slojih.

112 INFORMACIJE – pred odhodom na turo pridobite čim več aktualnih informacij o stanju na poteh, odprtih kočah in vremenu. V primeru nesreče kličite 112.

POTI – zaradi gruša na poteh je velika možnost zdrsa, predvsem na izpostavljenih delih in v deževnem vremenu.

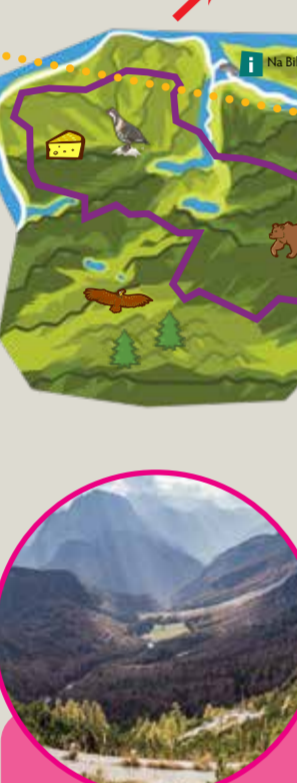
2. SOŠKA POT

Na poti je 7 visečih mostov (brvi) čez reko. **Izhodišče:** Koča pri izviru Soče **Težavnost:** lahka, a dolga pot

Alpski kozliček (*Rosalia alpina*) je velik hrošč, ki se od junija do avgusta zbira na osonečenih bukovih deblih, postavljenih ob Soški pot. Ta postavitev se imenuje: rosaliium kozlišče bukove

10. SENARSKA POT, LOG POD MANGRTOM

Razgled na Mangrt te prevzame. **Izhodišče:** Strmec **Težavnost:** zahtevna pot

Divja ostenja in visokogorska travnišča so življenjski prostor številnih živalskih vrst. Na travniščih na sedlu živi ena najmočnejših populacij na območju Julijskih Alp. Za katero žival gre? bovška ovca belka planinski hudournik

3. TOLMINSKA KORITA

Ob poti te pričaka kamnita medvedja glava. **Izhodišče:** Vstopna točka Tolminska korita **Težavnost:** lahka pot

Velika skala v Tolminskih koritih, ki je v obliki medvedje glave, se je zagostila v kanjonu reke Tolminke Zadlaščice Soče

Nad planino Razor se dvigajo strma pobočja vrhov. Ena izmed gora na grebenu povezuje Vogel in Jelenov Kuk Petelinov Kuk Žabiški Kuk

Je največje jezero v Triglavskem narodnem parku. **Izhodišče:** Ribčev Laz **Težavnost:** lahka, a dolga pot

Jezerska skleda premore več kot 100 milijonov m³ vode, po stari bohinjški šali pa le za _____, če je ta dovolj velik jerbas en čevljev en škap

4. PLANICA - TAMAR Videl boš Jalovec, simbol Slovenske planinske zveze. **Izhodišče:** Nordijski center Planica **Težavnost:** lahka pot

Ob vznožju Zadnje Ponče nad dolino Tamar iz skalne stene izvira Nadiža in se v slapu spušča v dolino. Voda ponovno prvine na dan v Zelencih. S tem velja za prvi izvir reke Save Dolinke. Kako dolgo teče po površju preden ponikne v grušč? 300 m 200 m 50 m

1. POT TRIGLAVSKE BISTRICE

Na vroč poletni dan te bo osvežilo pršenje mogočnega slapu Peričnik. **Izhodišče:** Slovenski planinski muzej, Mojstrana **Težavnost:** lahka, a dolga pot

Nad zatrepom doline Vrat kraljuje mogočna Triglavska severna stena. Pod njo izvira Triglavska Bistrica, ob kateri se redno zadržujejo: race mlakarice povodni kos kmečke lastovice

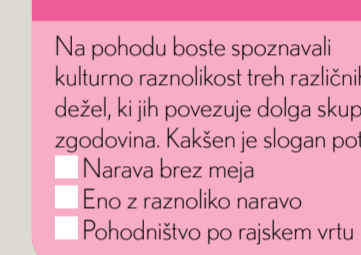
13. POHODNIŠKA POT JULIANA

Ob vznožju očiakov vas bo pot vodila po robu Julijskih Alp in Triglavskega narodnega parka. **Izhodišče:** začetek vsake od 16 etap **Dolžina:** 270 km **Čas** hoje in težavnost odvisna od etape. **Info:** www.julian-alps.com

15. POT ALPE ADRIA Pot od ledenika na morje, ki povezuje tri regije: avstrijsko-Koroško, Slovenijo in Furlanijo-Juljsko krajino. **Izhodišče:** začetek vsake od 43 etap **Dolžina:** 750 km **Čas** hoje in težavnost odvisna od etape. **Info:** www.alpe-adria-trail.com/sl/poti/

Na pohodu boste spoznavali kulturno raznolikost treh različnih dežel, ki jih povezuje dolga skupna zgodovina. Kakšen je slogan poti? Narava brez meja Eno z raznoliko naravo Pohodništvo po rajskem vrtu

5. UČNA POT GORELJEK

Na sošnem barju živijo tudi mesojede rastline. **Izhodišče:** Penzion Jelka, Pokljuka **Težavnost:** lahka pot

Barja stalno rastejo, na njih pa uspevajo rastline, ki jih ne najdemo nikjer drugje. Najpomembnejše so različne vrste sošnih mahov, opazimo pa lahko tudi rožmarinko, nožničavi munc, dlakavo mahovnico, barjansko kopišnico ter mesojede: saracenijo rosiko muholovko

9. POKLJUŠKA SOTESKA

Da prideš naokoli, moraš skozi luknjo, čez naravni most in preko galerij. **Izhodišče:** Jela - Krnica ali Zatrnik **Težavnost:** lahka pot

Kako se imenuje praprot, ki raste v Poključski soteski? jelenova praprot peruša grebenuša

Vsako leto so za 2 mm globlja. **Izhodišče:** Stara Fužina **Težavnost:** lahka, a dolga pot

V legendi o nastanku hudičevega mostu nastopa pes, ki je prvi stekel čezenj. V koritih Mostnice pa lahko opazimo še eno "okamenelo" žival: Bohinjsko kravo ciko Drežniškega kozla slončka

Značilnost planine na Uskovnici so s suhozidi in s plotovi omejene poti, po katerih gonijo živino na pašo. Imenujemo jih: ulce stezke zvince

OBIŠČI NAS

INFORMACIJSKO IN IZOBRAŽEVALNO SREDIŠČE DOM TRENTA
Na Logu, Trenta, Soča
T: +386 5 388 93 30
E: dom-tnp.trenta@tnp.gov.si

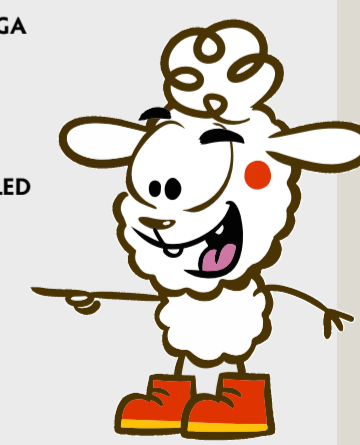
CENTER TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA BOHINJ
Stara Fužina 37-38, Bohinjsko jezero
T: +386 4 578 02 45
E: info.bohinjka@tnp.gov.si

INFOCENTER TRIGLAVSKA ROŽA BLED
Ljubljanska cesta 27, Bled
T: +386 4 578 02 05
E: info.trb@tnp.gov.si

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ
Triglavska cesta 49, Mojstrana
T: +386 8 380 67 30
E: info@planinskimuzej.si

POCARJEVA DOMAČIJA
Zgornja Radovna 25, Mojstrana
T: +386 4 578 02 00 (uprava Triglavskega narodnega parka)
E: triglavski-narodni-park@tnp.gov.si

INFO TOČKA TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA ZELENA HIŠA, TIC KOBARID
Trg svobode 16, Kobarid
T: +386 5 380 04 90
E: info.kobard@dolina-soce.si

Deli sliko poti ali sebe na družabnih omrežjih Facebook in Instagram s ključnikom

#otrocivnarodnemparku

DIVJI PETELIN

Največja prostoživeča kura v Sloveniji

V tem šolskem letu smo sodelavci Triglavskega narodnega parka obiskali prav vse šole, članice Skupnosti šol Biosfernega območja Julijske Alpe, z delavnico »Povezanost - iz življenja divjega petelina«, na kateri otroci spoznavajo življenje divjega petelina ter kako pomembno je, da se v naravi obnašamo kot spoštljivi obiskovalci, ki poznajo bonton.

Pomlad je čas, ko se »ženijo ptički«, na prav poseben način pa tudi divji petelini s svojo temno kovinsko barvo in rdeče obarvano kožno gubo osvajajo samice. Znani so po značilnem paritvenem petju, s katerim označujejo svoj teritorij, in plesu, ki – odvisno od vremenskih razmer in nadmorske višine – traja v obdobju od konca marca do maja. Številni ljubitelji narave si te prizore želijo posneti ali vsaj fotografirati, a divji petelini pozornosti ljudi ne želijo. **Najbolj od vsega namreč potrebujejo mir.**

Divji petelin je največja gozdna oziroma koconoga kura, zato ga nekateri imenujejo tudi veliki petelin. Nekdaj je bil zelo pogost in priljubljena lovna ptica. Danes se je ta mogočna in skrivnostna ptica ohranila le še v odmaknjenih mirnih gozdovih na višjih nadmorskih višinah.

Njegov manjši sorodnik je ruševac, ki živi v še višjih legah, na zgornji gozdni meji in v ruševju. Ljudje ju pogosto zamenjujejo.

RUŠEVEC

DIVJI PETELIN

RAZMNOŽEVANJE

Navadno pazljiv in dobro čuječ divji petelin ob svojem paritvenem oglašanju in razkazovanju skoraj pozabi na okolico. Dvigne glavo, našopiri svoj rep in perje pod glavo ter poskuša s klepanjem, hropenjem, pokanjem, brušenjem ... in drugim značilnim oglašanjem prepričati samico, da je ravno on najboljši med samci.

Oglašanje oziroma petje divjega petelina je precej nenavadno, saj temu težko rečemo petje. Kljub petelinovi velikosti je njegovo petje sorazmerno tiho in slabo slišno. Paritvena predstava koconoge kure se prične zgodaj spomladi, to je od marca do neke sredine maja.

Na rastišču se zbere več samcev, ki razkazujejo svoje atribute. Včasih med samci pride tudi do pravih bojev. Po parjenju samec odide, samica sama skrbi za potomce.

Samica v preprosto gnezdo na tla, v visoko travo ali v praproto zneso od 6 do 12 svetlo rjavih grahastih jajc. Vali jih približno mesec dni. Takoj ko se mladiči izvalijo, skupaj z mamo iščejo hrano, ob mrazu pa se stisnejo k njej.

PREHRANJEVALNE NAVADE

Divji petelin se prehranjuje z različno hrano rastlinskega in živalskega izvora. Pestrost njegove hrane je odvisna predvsem od rastlinskih vrst, ki rastejo v njegovem življenjskem okolju.

Od živalske hrane uživa različne žuželke, pajke in zlasti mravlje. Mladiči divjega petelina potrebujejo veliko beljakovin, zato v njihovi prehrani prevladujejo mravlje.

Delež rastlinske hrane z rasto petelina narašča. Za njegovo življenje so pomembne gozdne jase poraščene z borovnicami, brusnicami in malinami, ki so poleti in jeseni glavni sestavni del prehrane. Zato ni nič čudnega, da je divji petelin najbolj številen ravno v tistih območjih, v katerih je obilo omenjenih rastlin.

Pozimi se prehranjuje z rastlinsko hrano, skoraj izključno z iglicami in vejicami iglavcev.

V Sloveniji živijo 4 vrste koconogih kur, to so divji petelin, ruševac, gozdni jereb in belka, in če že govorimo o kurah, ne moremo mimo čokate, zaobljene postave, kratkega in ukrivljenega kljuna ter močnih nog. Te ptice večinoma časa preživijo na tleh, dobro tečejo in bliskovito vzletijo, a letijo le na kratke razdalje. Če pa bi jih primerjali z domačimi kokošmi, bi jim delali krivico. S svojimi prilagoditvami na življenje v mrazu, sposobnostjo skrivanja in pestrim repertoarjem oglašanja z lahkoto premagajo domačo perjad.

KAKO IZGLEDA?

Petelin in kokoš se zelo razlikujeta. Samec divjega petelina je z velikostjo do 85 cm in težo do 5 kilogramov največja koconoga kura pri nas in kljub svoji velikosti je odličen skrivač. Perje na glavi je črne barve, na hrbtu prehaja v temno rjavi odtonek, na prsih je značilno temno zelene barve. Nad očmi ima obrvno podobno kožno gubo v rdeči barvi, na pregibu peruti pa belo perje podobno piki. Samice niso tako barvite. Zanje je značilna grahasto rjava barva, po prsih pa bolj rdečkasto rjava, kar jim omogoča, da se lažje skrivajo v podrastu. Na nogah divjega petelina, ki so močne in operjene, so štirje prsti s temnimi kremplji. Spola sta tako različno obarvana, da so nekoč celo mislili, da gre za dve različni vrsti. Pojav, ko se predstavnik moškega in ženskega spola neke vrste dosledno razlikujejo med seboj po telesni zgradbi ali drugih znakih, imenujemo **spolni dimorfizem**.

KJE ŽIVI?

Divji petelin živi v iglastih in mešanih gozdovih, z jasami in veliko podrastu s pomembnim deležem jagodičevja, na nadmorski višini nad 800 metrov. V Sloveniji so takšna območja zlasti iglasti gozdovi alpskega sveta ter mešani gozdovi predalpskega in dinarskega sveta, sicer živi tudi drugod po Evropi in v osrednji Aziji.

Petelin uporablja **STANIŠČE** kot območje, na katerem se sam ali v družini zdrži celo leto. Na območju **REVIRJA** se oglašja ter ga označuje, na **RASTIŠČU** pa pomladi poteka boj za samico in razmnoževanje.

Na območju Slovenije naj bi gneznilo od 550 do 600 parov divjega petelina. Natančnega števila v parku ne poznamo, vendar ocenjujemo, da tukaj živi okoli 150 samcev.

OGROŽENOST

Divji petelin spada med naše najbolj občutljive in neprilagodljive živalske vrste, zato je danes zaradi najrazličnejših sprememb, do katerih prihaja v njegovem življenjskem okolju, zelo ogrožen. Razen za podnebne spremembe in za redke primerne bolezni je za vse drugo bolj ali manj kriv človek. Sekanje starejših gozdnih sestojev, številne gozdne ceste, izletništvo in druge oblike turizma škodijo občutljivi vrsti, ki se umika in marsikje celo izgine. **Upamo, da se bo ta čudovita gozdna kura ohranila in da jo bomo še dolgo srečevali tudi v naših krajih.**

KAKO VEMO, DA JE PETELIN TU?

V Triglavskem narodnem parku vsakoletno izvajamo opazovanje oziroma monitoring divjega petelina, s katerim poskušamo pridobiti podatke o številu divjih petelinov na območju parka. Strokovni sodelavci v zgodnjih jutranjih urah čakajo na določenih mestih in poslušajo petje. Največji pokazatelj, da je petelin prisoten, je seveda to, da petelina vidijo.

Divji petelin si izbere tako imenovano pevsko mesto, prostor, ki leži na dobro preglednih mestih, kjer odpoje svoj jutranji napev. Tam lahko hitro opazimo sledove njegovega zadrževanja, predvsem potepnato rastje ali sneg in pa manjše iztrebke.

V letu 2021 smo s pomočjo GPS oddajnikov opremili 4 divje peteline na Pokljuki. Dva v okolici Rudnega polja, na bolj obremenjenem območju, dva na bolj mirnih predelih in dva v širši okolici planine Klek. Skupaj tako s pomočjo oddajnikov spremljamo gibanje šestih osebkov v Triglavskem narodnem parku.

GPS oddajnik je majhna naprava, ki beleži natančno lokacijo in zaznava gibanje živali in tako bomo lahko pridobili natančne podatke o življenju teh ptic preko celega leta.

Doslej smo poznali predvsem območja rastišč. Ker ostali del leta petelini živijo zelo skrito življenje, so informacije o gibanju, ki nam jih odkriva telemetrija, izrednega varstvenega pomena. Z njeno pomočjo bomo lahko prepoznali katera območja so za njih še vedno primerna in jih pomagali ohraniti mirna še naprej.

Populacija divjega petelina je v Sloveniji v stalnem upadanju kljub temu, da je vrsta zavarovana že več kot 30 let. Za obstoj te dragocene vrste pri nas je pomembno ohranjanje mirnih, naravnih gozdov in vzpostavitev gozdnih zavarovanih območij, ki mu omogočajo mir, predvsem v času razmnoževanja. Zato smo v parku določili 120 mirnih območij s pomočjo katerih načrtujemo oz. prilagajamo naše dejavnosti tako, da bomo dopustili živalskim vrstam nemoteno življenje. Na teh območjih so obiskovanje (hoja zunaj utrjenih in označenih poti, planinstvo) in različne dejavnosti (zračni promet, turno smučanje, kolesarstvo ...) časovno in prostorsko prilagojene tako, da so motnje za življenje živali čim manjše. Vzpostavitev mirnih območij je eden izmed izmed pomembnejših ciljev projekta VrH Julijcev, ki ga vodi Triglavski narodni park.

Preberi si zgodbo o mladem petelinu.

ALI VEŠ?

Divji petelin obožuje borovnice.

Značilen pojav v populaciji divjega petelina je pojav norih petelinov. To so petelini, ki ne kažejo nobenega prirojenega strahu pred ljudmi. Pred njim se šopirijo, pojejo in lahko tudi napadejo, če se mu preveč približamo.

Divji petelin je v Sloveniji zavarovana žival.

Piščančke divjega petelina imenujemo »kebčke«.

Rastlinska hrana je na splošno težko prebavljiva, zato petelin hrano v želodcu drobi s pomočjo kamenčkov, ki jih občasno pobira. Najbolj pogosti kamenčki v želodcih divjih petelinov so iz kremenca.

Oglašajo se tudi kokoši, ki pa so v času paritve veliko bolj previdne kot samci.

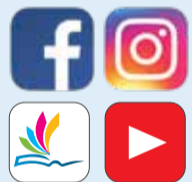
Na območjih, kjer se stanišča divjega petelina in ruševca stikajo (pri nas Julijske in Savinjske Alpe ter Pohorje), se včasih zgodi, da pride do križanja med obema vrstama. Križanci oziroma »bastardi« so neplodni, čeprav prihajajo spomladi na rastišča.

i

UPORABNE
INFORMACIJETRIGLAVSKI
NARODNI PARK
www.tnp.si

Sledite nam

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI
Metulj • Aleš Zdešar

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

2021/2022
Letnik 5, št.1
Junij 2022IZDAJATELJ
Triglavski narodni park
Ljubljanska cesta 27
4260 Bled, Slovenija
T: 04 578 02 00
E: triglavski-narodni-park
@tnp.gov.si
www.tnp.siZANI
Dr. Tit Potočnik
direktor Triglavskega
narodnega parka

BLEJ, JUNIJ 2022

NAKLADA
11.000 izvodovBESEDILA
Maja Fajdiga Komar
Jernej Legat
Rado Legat
Moja Pintar
Učenci OŠ Koroška BelaRISBE
Invida d.o.o.
Moja PintarAVTOR ZEMLEVIDA
Jaka ModicFOTOGRAFIJE
Arhiv TNP
Florijan Tišler
Jernej Polajnar
Danilo Bevk
Arhiv LIFE WOLFALPS EU
Hubert Potočnik
platforma PixabayLEKTURA
Melita AmbrožičUREDILA
Moja PintarOBLIKOVANJE
Maša BogatajTISK
Medium d.o.o., ŽirovnicaREPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

TRIGLAVSKI LEDENIK

Prispevki Osnovne šole Koroška Bela

Triglavski ledenik je okoli hektar velika ledeniška zaplata, ostank nekdanj precej večjega ledenika, ki se je nekoč visoko vzpenjal po podnožju vzhodnega grebena med Velikim Triglavom in Malim Triglavom ter se spuščal po skalnih policah pod glavnim vrhom Triglava do njegove severne stene. To je drugi največji ledenik na slovenskem ozemlju. Po velikosti ga je v začetku tega stoletja prvokrat prehitel ledenik pod Skuto. Noben od njiju pa žal ni ušel žalostni usodi, ki je zaradi globalnega segrevanja doletela vse podobne tvorbe na območju Alp. Medtem ko se Triglavski ledenik predvsem manjša, se tisti pod Skuto v glavnem tanjša.

nik na slovenskem ozemlju. Po velikosti ga je v začetku tega stoletja prvokrat prehitel ledenik pod Skuto. Noben od njiju pa žal ni ušel žalostni usodi, ki je zaradi globalnega segrevanja doletela vse podobne tvorbe na območju Alp. Medtem ko se Triglavski ledenik predvsem manjša, se tisti pod Skuto v glavnem tanjša.

Pogled na spremembe velikosti in stanja ledenika v obdobju približno 60-ih let.

Jaka Čop

Rožle Bregar

Učenci Osnovne šole Koroška Bela so se v okviru učne tematike o Alpah ter mednarodnega dneva gora pogovarjali o vzrokih in posledicah taljenja ledenikov, tudi o Triglavskem ledeniku. Pod mentorstvom Andreje Prezelj so poustvarjali (pisanje zgodbe v prvi osebi) na temo "Vsak dan sem krajši".

Tako se krajšam! Saj nisem ulomek. Včasih sem potreboval doline, da sem se usedel in da se mi je vsa umazanija sčistila z jezika. Zdaj pa razpadam med kamenjem. Rad sem si praskal jezik. Zdaj ga pa nimam več. Ko sem bil mlad, sem se raztegnil vse do Bohinja in Lesc. Zdaj pa sem le še košček ledu pod Triglavom. Zjokal sem se in ustvaril jezero, celo dve. V starih dobrih časih je bilo prijetnih -14°C. Kaj pa je zdaj? Večina mojih bratov je mrtvih. Mene pa to še čaka. Triglavu sem dal kapo, da bi bil lepši, zdaj jo pa jaz potrebujem, da bi preživel.

Martin Žuber

Sem ledenik in ne vem več, kaj naj naredim. Včasih sem bil precej večji in daljši. Takrat so po meni hodili še mamuti. Zdaj pa sem vsak dan krajši. Tudi zaradi izpustov, ki jih povzročate vi, ljudje. In nič ne morem narediti. Ko bi le vedeli, kaj bi se zgodilo, če bi se ledeniki stopili. Dvignila bi se gladina morja in ljudje bi se morali izseliti iz obalnih območij. Ponekod bi se pojavila suša in prosili bi me, da bi spet nastal. Jaz pa bom takrat že izginil. Nazadnje bi vam primanjkovalo tudi pitne vode. Veliko bi mi pomenilo, če bi se manj vozili z osebnimi avtomobili in šli večkrat kam peš, z avtobusom ali s kolesom.

Miha Erjavec

Na svetu sem že dolgo časa, a še nikoli ni bilo tako vroče. Tudi zaradi vas, ljudi, ki v zrak spuščate strupene pline, ki pripomorejo k hitrejšemu segrevanju Zemlje. Potem pa plezajo po Triglavu in me merijo ter se čudijo moji majhnosti. Vse več ljudi se kdaj »pobriga« zame. Očitno so končno dojeli, da smo ledeniki pomemben vir vode. Včasih je bil moj led debel do 800 m, zdaj pa sem le majčkena ledena »ploščica«. Upam, da bodo ljudje spremenili svoje navade in bom morda v prihodnosti spet malo zrasel.

Ema Pernuš

Zdravo! Sem ledenik, a kmalu ne bom več. Čez kakšnih pet let bom samo še potoček, ki bo odtekel z gora. Prejšnje leto se je poslovil moj bratranec v Švici. Preveč prometa in globalnega segrevanja pomeni, da nas kmalu ne bo več. Najbolj me motijo tisti, ki se po naših gorskih cestah vozijo z dizelskimi BMW-ji ali mercedezi. »Bravo, bravo« pa vzklikam tistim, ki se mimo pripeljejo s teslo ali kakšnim drugim električnim avtom.

Lan Pekolj**Ostale zgodbe preberi
na Triglavski zakladnici.**

SODELUJ

Prispevke pošlji na:
kupnost.sol@tnp.gov.si